

Лариса Докієнко¹, Наталія Гринюк², Олена Наконечна¹, Ольга Михайлик¹

¹Міжнародний університет фінансів

²Київський національний торговельно-економічний університет
Україна

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Мета статті полягає в розробці системи оцінювання стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі на основі узгодження взаємодії основних факторів впливу та рівнів її складників.

Методологія / методика / підхід. У процесі написання статті використано такі методи дослідження: абстрактно-логічний (при систематизації наукових публікацій з проблем управління підприємствами олійно-жирової галузі, фінансовою безпекою підприємств), групування (при кластеризації підприємств залежно від отриманих результатів аналізу), порівнянь (при розробці моделі оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності підприємств), коефіцієнтний (при розробці моделі оцінювання ступеня ліквідності підприємств), формалізації (при розробці матриці діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств), узагальнення (при формулюванні висновків дослідження).

Результати. У процесі дослідження обґрунтовано систему комплексного оцінювання ступенів і рівнів основних складників фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі: модель оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності та модель оцінювання ступеня ліквідності підприємства. Для визначення меж безпечності функціонування підприємств розроблено матрицю діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі. Апробація запропонованої системи оцінювання фінансової безпеки операційної діяльності на матеріалах обраної групи підприємств олійно-жирової галузі дозволила проаналізувати динаміку стану фінансової безпеки їхньої операційної діяльності.

Оригінальність / наукова новизна дослідження полягає в розробці інструментарію комплексного оцінювання фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі. Удосконалено методику визначення впливу ступеня фінансової стійкості й ліквідності підприємства на рівень фінансової безпеки поточної діяльності. Уперше обґрунтовано дев'ятиквadrантну матрицю стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств залежно від співвідношення ступенів вищезазначених чинників.

Практична цінність / значущість. Використання запропонованої системи оцінювання фінансової безпеки операційної діяльності підприємства, на думку авторів, може слугувати дієвим механізмом управління фінансуванням поточної діяльності підприємств олійно-жирової галузі й стати інформативним інструментарієм факторного аналізу в процесі управління їх загальною фінансовою безпекою.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, олійно-жирова галузь, операційна діяльність підприємства, фінансова стійкість, ліквідність підприємства, моделі діагностики.

SYSTEM FOR EVALUATION OF FINANCIAL SECURITY OF OPERATIONAL ACTIVITY OF ENTERPRISES IN OIL-AND-FAT INDUSTRY

Purpose. The purpose of the article is to develop a system for evaluation the state of financial security of operating activities of enterprises in oil-and-fat industry based on the coordination of the interaction of the main factors of influence and levels of its components.

Methodology / approach. In the process of writing the article the following research methods were used: abstract-logical (at the systematization of scientific publications on the problems of management of enterprises in oil-and-fat industry, financial security of enterprises), grouping (by clustering enterprises depending on the obtained results), comparisons (by developing a model for assessing the degree of financial stability of operating activities of enterprises), coefficient (by developing a model for assessing the degree of liquidity of enterprises), formalization (by developing a matrix for diagnostics of the state of financial security of operating activities of enterprises), generalization (by formulating research conclusions).

Results. In the process of research, the system of complex evaluation of degrees and levels of the main components of financial security of the operations activities of the enterprises in oil-and-fat industry was substantiated: a model for assessing the financial stability of operating activities and a model for assessing the liquidity of an enterprise. A diagnostic matrix for the financial security status of the operational activities of the enterprises in oil-and-fat industry was developed to define the security boundaries of the operation activity of enterprises. Approbation of the proposed system for assessing the financial security of operating activities on the materials of the selected group of enterprises in the oil-and-fat industry made it possible to analyze the dynamics of the state of the financial security of their operating activities.

Originality / scientific novelty of the research is to develop tools for a comprehensive evaluation of the financial security of the operating activities of the enterprises in oil-and-fat industry. The method of determining the impact of the degree of financial stability and liquidity of the enterprise on the level of financial security of current activities was improved. For the first time, a nine-quadrant matrix of the state of financial security of operating activities of enterprises depending on the ratio of the degrees of the above factors was substantiated.

Practical value / implications. The use of the proposed system of financial security evaluation of operating activities of the enterprise, according to the authors, can serve as an effective mechanism for managing the financing current activities of enterprises in oil-and-fat industry and become an informative tool for factor analysis in managing their overall financial security.

Key words: financial security of the enterprise, oil-and-fat industry, operating activities of the enterprise, financial stability, liquidity of the enterprise, models of diagnostics.

Постановка проблеми. Олійно-жирова галузь є однією з провідних, потужних та мобільних в агропромисловому комплексі України. Основні риси, які характеризують внесок цієї галузі у вітчизняну економіку, – це експортна орієнтація галузі, широкий асортимент продукції, високий рівень конкурентоспроможності, а в останні роки – модернізація обладнання та

використання сучасних ресурсозберігальних технологій.

Упродовж останніх років Україна посідає перше місце у світі з виробництва соняшника, охоплюючи третину світового ринку. При цьому, найбільшу частку займає саме виробництво нерафінованої соняшникової олії, 95 % якої експортується. За даними Держслужби статистики України, виробництво олії соняшникової та її фракцій упевнено зростало впродовж останніх п'яти років; тільки у 2020 р. виробництво олії соняшникової нерафінованої зросло порівняно з 2019 р. на 3,6 %, виробництво олії соняшникової рафінованої – на 17,7 %, а соняшникового шроту – на 6 % [1].

У 2020 р. Україна залишилась світовим лідером з виробництва та експорту олії соняшникової та шроту. За період вересня 2020 – лютого 2021 р. структура експорту олійно-жирової продукції була такою: 77,7 % – олія соняшникова, 14,4 % – шрот соняшниковий, 2,9 % – шрот соєвий, 2,4 % – олія соєва, 1,9 % – олія ріпакова, 0,7 % – інші. Основними країнами-імпортерами вітчизняної соняшникової олії були: Китай, Індія, країни ЄС (основні – Болгарія та Туреччина) та Ірак [2]. У 2020 р. експортовано олійно-жирової продукції на 7,16 млрд дол. США (+19 % до 2019 р.). Питома вага експорту олійно-жирової продукції в загальному експорті товарів з України становить 14,5 %; в експорті продовольчих товарів та с.-г. продукції – 32,3 %. Основне зростання експорту олійно-жирової продукції забезпечили олія соняшникова (+12,3 % у натуральному виразі та +24,4 % у вартісному виразі), а також соняшниковий шрот (+11,4 % у натуральному виразі та +16,4 % у вартісному виразі) [3].

Але такі позитивні тенденції в галузі в цілому не завжди позитивно впливали на фінансові результати діяльності окремих підприємств. Аналіз фінансової звітності засвідчив, що значна їх частка отримувала збитки від операційної діяльності та/або від діяльності в цілому, а також мала незадовільний фінансовий стан. Це пов'язано не тільки з нестабільною фінансово-економічною ситуацією в країні, але й із негативною дією інших зовнішніх факторів: високою залежністю від сільського господарства, якому притаманні сезонний характер виробництва, дією природно-кліматичних і біологічних факторів; високою ресурсомісткістю галузі; постійним варіюванням цін на енергоносії; експортно-сировинною орієнтацією, що робить позиції на зовнішніх ринках нестабільними, оскільки попит на сировинні товари є непостійним і має значну цінову мінливість тощо.

Однією із найважливіших умов формування позитивних результатів операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі та забезпечення їх стійкого зростання за умови підтримки бажаного фінансового стану є, на думку авторів, наявність ефективної системи забезпечення фінансової безпеки.

Саме проблема забезпечення фінансової безпеки операційної діяльності підприємств галузі набула останніми роками надзвичайної актуальності. Своєю чергою, керівники та топ-менеджери галузевих суб'єктів господарювання зіткнулися з необхідністю використання максимально зручних, швидких та зрозумілих підходів до діагностики рівня фінансової безпеки їхньої операційної

діяльності. Відповідно, тематика наукової статті є більш ніж актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням функціонування вітчизняних підприємств олійно-жирової галузі присвячено праці багатьох вітчизняних учених, зокрема: Г. Лояніч, Ю. Химич, О. Бойко, Л. Гейко, І. Власенко, Т. Семко, О. Онищенко, О. Куренної, А. Крикуненко, І. Новойтенко, Ю. Шишуті, Ю. Жадан, Ю. Терлецької, Л. Блауш, Д. Терентяк, А. Балан та Н. Кузьмук [4–11].

Аналіз праць зазначених вище науковців свідчить, що дослідники в основному зосереджували свою увагу на загальних аспектах функціонування та розвитку олійно-жирової галузі в цілому [4; 5]; характеристиці сучасного стану галузі, обсягів виробництва олійно-жирової продукції, обсягів та структури експорту олійно-жирової продукції, основних виробників та фінансових результатів олійно-жирової галузі [4–6]; інноваційних шляхах розвитку галузі технологічного характеру (безвідходне виробництво тощо) [7].

Теоретичні аспекти формування механізму забезпечення економічної стабільності підприємств зазначеної галузі розглядалися в роботі І. В. Новойтенко та Ю. М. Шишуті [8]; теоретичні аспекти визначення ризиків та механізму їх впливу на діяльність підприємств олійно-жирової галузі описані Ю. В. Жадан [9]; напрями диверсифікації діяльності на засадах ситуаційного управління та діагностика кризового стану на прикладі одного олійноекстракційного підприємства досліджено в роботах Ю. О. Терлецької та співавторів [10; 11].

Водночас поза увагою авторів на цей момент часу залишаються питання формування належного методичного інструментарію оцінювання фінансової безпеки підприємств олійно-жирової галузі.

Науковці, які займаються проблемами фінансової безпеки підприємства, здебільшого розглядають цю категорію або як складову частину його економічної безпеки – V. Delas, E. Nosova, O. Yafinovich [12] та T. Ganushchak [13]; або як самостійний об'єкт управління – N. Rushchyshyn, U. Nikonenko, Z. Kostak [14], A. Kozachenko [15], I. Britchenko, N. Bohomolova, O. Kravchenko, S. Pinchuk [16], A. Ramskyi, A. Solonko [17], J. Pera [18].

Одним із найбільш проблематичних та дискусійних нині є процес оцінювання рівня фінансової безпеки підприємства. У різних сферах діяльності підприємств комплексна оцінка рівня їхньої фінансової безпеки є досить складною з методологічного погляду та практично завжди викликає спірні питання серед науковців та фахівців-практиків.

Основні підходи до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, які нині представлені у фаховій літературі, передбачають або розрахунок певного набору фінансових коефіцієнтів (коефіцієнтний метод) [12; 16; 18–20], або визначення інтегрального показника (інтегральний метод) [13; 21], або на основі визначення рівня безпеки окремих складників фінансової безпеки чи факторів впливу [21–25], або на основі визначення загального стану фінансової діяльності підприємства [26; 27], або діагностику ймовірності настання

банкрутства підприємства [21; 28]. Тоді як питання забезпечення саме фінансової безпеки операційної діяльності підприємства як основної передумови формування фінансової безпеки підприємства в цілому є недостатньо розкритими.

Метою статті є розробка системи оцінювання стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі на основі узгодження взаємодії основних факторів впливу та рівнів її складників.

Виклад основного матеріалу дослідження. В узагальненому вигляді для діагностики рівня фінансової безпеки підприємства авторами пропонується використовувати трикомпонентну систему оцінювання, яка включає класичний інструментарій фінансового аналізу (коефіцієнтну модель та дискримінантні моделі прогнозування ймовірності банкрутства), інструментарій оцінювання фінансової стійкості (модель оцінювання рівня фінансової стійкості операційної діяльності й модель модифікованого балансу) та інструментарій вартісно-орієнтованого управління (модель «VBM–EVA–BSC») [29].

У роботі [30] здійснено діагностику рівня фінансової безпеки провідних вітчизняних олійноекстракційних підприємств на основі найбільш поширеної коефіцієнтної моделі. Узагальнення отриманих результатів дозволило розробити матрицю стратегічної фінансової позиції внутрішнього та зовнішнього фінансового середовища олійноекстракційних підприємств, а також матрицю можливих стратегічних напрямів їхнього фінансового розвитку з визначенням бажаної фінансової стратегії в рамках забезпечення бажаного рівня фінансової безпеки.

У цьому дослідженні основна увага зосереджена на обґрунтуванні та апробації комплексних моделей оцінювання ступенів і рівнів основних складових фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі. Результати саме поточної діяльності є базовою складовою частиною загальної результативності й ефективності діяльності підприємства. З огляду на це, фінансова безпека операційної діяльності, на думку авторів, є економічною категорією, що відображає кількісно та якісно детермінований рівень фінансового стану поточної діяльності підприємства, який, по-перше, забезпечує фінансову захищеність основного виду діяльності від потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз, і, по-друге, гарантує можливість подальшого функціонування та розвитку підприємства саме в цій сфері.

В узагальненому вигляді фінансова безпека операційної діяльності підприємства безпосередньо залежить від ефективності управління процесами фінансування його поточної діяльності, визначальними компонентами якої є фінансова стійкість і ліквідність підприємства.

Зважаючи на те, що фінансова безпека операційної діяльності підприємства, на думку авторів, є певним віддзеркаленням результативності формування фінансових ресурсів, вкладених у поточну діяльність, в основі підходів до діагностики її стану пропонується використовувати показники, які характеризують ступінь досягнення фінансової стійкості й ліквідності поточної

діяльності підприємства.

Насамперед, для ідентифікації фінансової ситуації в межах забезпечення фінансової стійкості, авторами пропонується використання моделі оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності на основі багаторівневої схеми джерел покриття потреб підприємств в оборотних активах для формування запасів.

Залежно від розмірів участі та порядку підбору конкретних видів фінансових ресурсів розраховуються показники забезпеченості запасів (Z) можливими джерелами їх формування: власним оборотним капіталом (K^{BOK}); кредиторською заборгованістю (K^{K3}) та короткостроковим позиковим капіталом (K^{KPK}).

Можливі варіанти зіставлення різних величин джерел із сумою запасів, що виражається відповідно показниками ($\pm K^{BOK}$; $\pm K^{BOK+K3}$; $\pm K^{BOK+KPK}$), дозволяють класифікувати фінансові ситуації за ступенем їхньої стійкості (табл. 1), які ідентифікуються показником $S = \{S(\pm K^{BOK}), S(\pm K^{BOK+K3}), S(\pm K^{BOK+KPK})\}$, де функція визначається таким чином: $S(x) = \begin{cases} 1, \text{ якщо } x \geq 0 \\ 0, \text{ якщо } x < 0 \end{cases}$

Таблиця 1

Модель оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності в системі діагностики фінансової безпеки підприємства

Ступінь фінансової стійкості	Зміст фінансової ситуації	Рівень фінансової безпеки
Фінансова стійкість I ступеня	$\begin{cases} \pm K^{BOK} \geq 0 \\ \pm K^{BOK+K3} \geq 0 \\ \pm K^{BOK+KPK} \geq 0 \end{cases} S=(1;1;1)$	Абсолютний
Фінансова стійкість II ступеня	$\begin{cases} \pm K^{BOK} < 0 \\ \pm K^{BOK+K3} \geq 0 \\ \pm K^{BOK+KPK} \geq 0 \end{cases} S=(0;1;1)$	Нормальний
Фінансова стійкість III ступеня	$\begin{cases} \pm K^{BOK} < 0 \\ \pm K^{BOK+K3} < 0 \\ \pm K^{BOK+KPK} \geq 0 \end{cases} S=(0;0;1)$	Низький

Джерело: [29, с. 189].

В основу запропонованої моделі покладено дотримання пріоритетності підбору коштів, вкладених у формування матеріальної частини оборотних активів підприємства. Ступінь фінансової стійкості поточної діяльності підприємства визначається значущістю і співвідношенням окремих джерел ресурсів у кожному конкретному випадку фінансування.

З метою забезпечення репрезентативності вибірки для апробації запропонованого методичного інструментарію в межах олійно-жирової галузі обрано підприємства різної спеціалізації – олійноекстракційні та олійно-жирові, які є акціонерними товариствами. При цьому, ПрАТ «Вінницький ОЖК» та ПрАТ «Чернівецький ОЖК» входять до складу «ViOil Industrial Group»; ПрАТ з

іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ» є частиною «Bunge Limited» / Bunge Ukraine; ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ» є складником «Kernel Holding S.A.», всі інші – ПрАТ «АДМ Іллічівськ», ПрАТ «Запорізький ОЕЗ», ПрАТ «Запорізький ОЖК», ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат» та ПрАТ «Пологівський ОЕЗ» є самостійними суб'єктами господарювання.

Згідно з інформацією асоціації «Укроліяпром», у 2020 р. до складу найбільших виробників олії соняшникової нерафінованої входили: ПрАТ «АДМ Іллічівськ» (6 позиція, частка 4,2 %), ПрАТ «Вінницький ОЖК» (7 позиція, частка 4,1 %), ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ» (9 позиція, частка 3,7 %), ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ» (11 позиція, частка 3,4 %) та ПрАТ «Пологівський ОЕЗ» (15 позиція, частка 2,7 %) [31].

До складу найбільших виробників олії соняшникової рафінованої входили: ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ» (2 позиція, частка 16,2 %) та ПрАТ «Пологівський ОЕЗ» (12 позиція, частка 2,2 %). А до складу найбільших виробників олії ріпакової у 2020 р. ввійшли ПрАТ «Вінницький ОЖК» (3 позиція, частка 16,9 %) та ПрАТ «Чернівецький ОЖК» (6 позиція, частка 2,1 %) [31].

Відповідно результати діагностики ступеня фінансової стійкості операційної діяльності сформованої вибірки підприємств олійно-жирової галузі з оцінкою рівня їх фінансової безпеки наведено в табл. 2.

Отримані результати підтверджують наявність прямого кореляційного зв'язку між змінами ступеня фінансової стійкості операційної діяльності групи обраних підприємств і рівнем їх фінансової безпеки. Аналіз ситуації за 2013–2019 рр. надав можливість здійснити кластеризацію підприємств, умовно поділивши їх на кілька груп.

Майже половина з кількості досліджуваних підприємств (ПрАТ «АДМ Іллічівськ», ПрАТ «Вінницький ОЖК», ПрАТ «Пологівський ОЕЗ», ПрАТ «Чернівецький ОЖК»), функціонуючи на засадах фінансової стійкості операційної діяльності переважно III ступеня, мали відповідно низький рівень фінансової безпеки. Варто зауважити, що половина підприємств цієї групи (ПрАТ «Вінницький ОЖК» та ПрАТ «Чернівецький ОЖК») є олійно-жировими підприємствами, специфіка виробничої діяльності яких зумовлює певні проблеми із достатністю окремих джерел фінансування товарно-матеріальної частини оборотних активів.

Діаметрально протилежна тенденція спостерігалася в діяльності ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ» та ПрАТ «Запорізький ОЖК». Демонструючи упродовж періоду дослідження показники фінансової стійкості операційної діяльності I та II ступеня відповідно, підприємства цієї умовної групи забезпечували стабільність фінансової безпеки на рівні абсолютної та нормальної, що є запорукою подальшого безпечного фінансування поточної діяльності й безперебійності їх виробничого циклу.

Таблиця 2

Результати оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі за 2013–2019 рр.

Дата оцінки	Ступінь фінансової стійкості	Зміст фінансової ситуації	Рівень фінансової безпеки
ПрАТ «АДМ Іллічівськ»			
31.12.2013	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2014	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2015	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2016	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019			
ПрАТ «Вінницький ОЖК»			
31.12.2013	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2014	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019			
ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ»			
31.12.2013	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
31.12.2014			
31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019	х	х	х
ПрАТ «Запорізький ОЕЗ»			
31.12.2013	х	х	х
31.12.2014	х	х	х
31.12.2015	х	х	х
31.12.2016	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
31.12.2017	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2018			
31.12.2019	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
ПрАТ «Запорізький ОЖК»			
31.12.2013	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2014			
31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019			
ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ»			
31.12.2013	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
31.12.2014			

Продовження табл. 2

31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат»			
31.12.2013	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2014	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
31.12.2015			
31.12.2016	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2017	1 ступінь	S= (1;1;1)	Абсолютний
31.12.2018	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2019	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
ПрАТ «Пологівський ОЕЗ»			
31.12.2013	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2014			
31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019			
ПрАТ «Чернівецький ОЖК»			
31.12.2013	2 ступінь	S= (0;1;1)	Нормальний
31.12.2014	3 ступінь	S= (0;0;1)	Низький
31.12.2015			
31.12.2016			
31.12.2017			
31.12.2018			
31.12.2019			

Примітка. х – інформація відсутня.

Джерело: розраховано авторами з використанням методики [29] на основі офіційної фінансової звітності підприємств [32–39].

Відображенням певних негативних змін у фінансуванні поточних матеріальних потреб виробництва є ситуація, що склалася в діяльності ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ» та ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат». Достатній обсяг пріоритетних джерел покриття запасів упродовж майже всього періоду дослідження забезпечував фінансову стійкість операційної діяльності цих підприємств на рівні I та II ступеня, зберігаючи відповідно абсолютний і нормальний рівні фінансової безпеки. Проте різке зменшення величини кредиторської заборгованості й переорієнтація структури джерел фінансування товарно-матеріальних запасів у бік інших короткострокових позикових коштів спричинило істотне підвищення ризикованості діяльності у 2019 р., зумовивши зниження фінансової стійкості до найнижчого III ступеня та критичного погіршення рівня фінансової безпеки.

Нетиповим є досвід фінансування господарської діяльності ПрАТ «Запорізький ОЕЗ». Розпочавши функціонування у 2016 р. з максимальним

І ступенем фінансової стійкості і, відповідно, абсолютним рівнем фінансової безпеки, підприємство впродовж наступних двох років не змогло втримати високі показники безпеки поточної діяльності, «опустившись» до найнижчих значень у цій сфері: III ступеня фінансової стійкості і, відповідно, низького рівня фінансової безпеки. Але у 2019 р., відновивши пріоритетність структури підбору джерел фінансування матеріальних затрат, підприємство змогло відновити втрачені позиції та повернутися до вихідних безпечних позицій.

Зовнішнім проявом фінансової стійкості господарської діяльності підприємства та складовою частиною його фінансової безпеки є ліквідність підприємства. Зважаючи на взаємопов'язаність і певну взаємозалежність вищезазначених характеристик фінансового стану підприємства, для ідентифікації фінансової ситуації в межах забезпечення ліквідності, автори пропонують використовувати модель оцінювання ступеня ліквідності підприємства на основі класичних показників ліквідності й платоспроможності.

Ураховавши обґрунтованість рекомендованих значень для загальновідомих показників покриття: коефіцієнта загальної ліквідності ($K_{зл}$) – $K_{зл} > 2$; коефіцієнта поточної ліквідності ($K_{пл}$) – $K_{пл} > 1$; і коефіцієнта абсолютної ліквідності ($K_{ал}$) – $K_{ал} > 0,6$, авторами запропоновано триступеневу шкалу індикативних значень для кожного коефіцієнта залежно від ступеня їх наближеності до нормативу. Варіативність співвідношення значень показників надає можливість класифікувати фінансові ситуації в межах трикомпонентного показника та визначити відповідний їм ступінь ліквідності підприємства (табл. 3).

Таблиця 3

**Модель оцінювання ступеня ліквідності підприємства в системі
діагностики фінансової безпеки підприємств**

Ступінь ліквідності підприємства	Зміст фінансової ситуації	Рівень фінансової безпеки
Ліквідність I ступеня	$\begin{cases} K_{зл} > 2 \\ K_{пл} > 1 \\ K_{ал} > 0,6 \end{cases}$	Абсолютний
Ліквідність II ступеня	$\begin{cases} 1 \leq K_{зл} \leq 2 \\ 0,6 \leq K_{пл} \leq 1 \\ 0,2 \leq K_{ал} \leq 0,6 \end{cases}$	Нормальний
Ліквідність III ступеня	$\begin{cases} K_{зл} < 1 \\ K_{пл} < 0,6 \\ K_{ал} < 0,2 \end{cases}$	Низький

Джерело: побудовано авторами.

Ступінь ліквідності підприємства визначається достатністю обсягів і структури оборотних активів підприємства для погашення його поточних зобов'язань. Ураховавши вплив ступеня ліквідності підприємства на складники фінансової безпеки саме поточної діяльності, авторами запропоновано механізм визначення рівня фінансової безпеки операційної діяльності. Залежно від змісту

фінансової ситуації рівень фінансової безпеки ідентифікується за шкалою: «абсолютний – нормальний – низький».

Апробація наведеної моделі оцінювання ступеня ліквідності на прикладі підприємств олійно-жирової галузі за досліджуваний період дозволила залежно від значень отриманих ключових показників визначити і ступінь їхньої ліквідності, і рівень їхньої фінансової безпеки (табл. 4).

Таблиця 4

Результати оцінювання ступеня ліквідності підприємств олійно-жирової галузі за 2013–2019 рр.

Дата оцінки	Коефіцієнт загальної ліквідності	Коефіцієнт поточної ліквідності	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Ступінь ліквідності	Рівень фінансової безпеки
ПрАТ «АДМ Іллічівськ»					
31.12.2013	0,92	0,77	0,00	2	Нормальний
31.12.2014	1,08	0,74	0,01		
31.12.2015	1,05	0,76	0,04		
31.12.2016	0,48	0,36	0,01	3	Низький
31.12.2017	0,46	0,27	0,00		
31.12.2018	0,82	0,50	0,00		
31.12.2019	0,53	0,29	0,00		
ПрАТ «Вінницький ОЖК»					
31.12.2013	0,23	0,16	0,00	3	Низький
31.12.2014	0,77	0,62	0,00		
31.12.2015	0,80	0,27	0,01		
31.12.2016	0,80	0,60	0,04		
31.12.2017	0,79	0,41	0,02		
31.12.2018	0,72	0,54	0,06		
31.12.2019	0,45	0,25	0,04		
ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ»					
31.12.2013	1,80	1,28	0,00	2	Нормальний
31.12.2014	1,11	0,72	0,01		
31.12.2015	1,00	0,46	0,00	3	Низький
31.12.2016	0,82	0,28	0,01		
31.12.2017	2,30	0,59	0,15	2	Нормальний
31.12.2018	5,56	4,66	0,02		
31.12.2019	х	х	х	х	х
ПрАТ «Запорізький ОЕЗ»					
31.12.2013	х	х	х	х	х
31.12.2014	х	х	х	х	х
31.12.2015	х	х	х	х	х
31.12.2016	2,68	2,66	0,00	1	Абсолютний
31.12.2017	25,92	24,41	0,14		
31.12.2018	101,33	96,29	0,01		
31.12.2019	2,95	2,80	0,00		
ПрАТ «Запорізький ОЖК»					
31.12.2013	0,42	0,35	0,00	3	Низький
31.12.2014	0,45	0,29	0,01		

Продовження табл. 4

Продовження табл. 1					
31.12.2015	0,55	0,47	0,02		
31.12.2016	0,48	0,46	0,00		
31.12.2017	0,43	0,42	0,00		
31.12.2018	0,15	0,04	0,01		
31.12.2019	0,05	0,12	0,01		
ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ»					
31.12.2013	21,25	19,85	1,09	1	Абсолютний
31.12.2014	16,62	15,56	0,03		
31.12.2015	54,62	52,93	0,30		
31.12.2016	20,92	20,28	0,08		
31.12.2017	13,06	12,36	0,00		
31.12.2018	1,24	1,12	0,00		
31.12.2019	0,49	0,42	0,00	3	Низький
ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат»					
31.12.2013	1,20	0,86	0,05	2	Нормальний
31.12.2014	5,48	3,81	0,12	1	Абсолютний
31.12.2015	7,61	5,77	1,13		
31.12.2016	1,46	0,98	0,00	2	Нормальний
31.12.2017	1,97	1,44	0,01		
31.12.2018	0,83	0,71	0,02	3	Низький
ПрАТ «Пологівський ОЕЗ»					
31.12.2013	1,09	0,41	0,07	3	Низький
31.12.2014	1,13	0,45	0,07		
31.12.2015	1,16	0,40	0,06		
31.12.2016	1,49	0,46	0,10		
31.12.2017	1,50	0,51	0,04		
31.12.2018	1,80	0,67	0,06	2	Нормальний
31.12.2019	1,06	0,48	0,09	3	Низький
ПрАТ «Чернівецький ОЖК»					
31.12.2013	0,56	0,50	0,00	3	Низький
31.12.2014	0,88	0,66	0,00		
31.12.2015	1,25	0,95	0,00	2	Нормальний
31.12.2016	1,02	0,95	0,00		
31.12.2017	0,89	0,47	0,00	3	Низький
31.12.2018	0,68	0,56	0,00		
31.12.2019	0,28	0,09	0,01		

Примітка. х – інформація відсутня.

Джерело: розраховано авторами на основі офіційної фінансової звітності підприємств [32–39].

Як свідчать дані табл. 4, дві третини проаналізованих підприємств (ПрАТ «АДМ Іллічівськ», ПрАТ «Вінницький ОЖК», ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ», ПрАТ «Запорізький ОЖК», ПрАТ «Пологівський ОЕЗ», ПрАТ «Чернівецький ОЖК») упродовж періоду дослідження мали невисокі значення коефіцієнтів покриття, що відповідає ліквідності підприємства переважно найнижчого III, а в окремі періоди II ступеня (величини коефіцієнтів перебували на нижній межі рекомендованих значень моделі). Варто відмітити аналогічну тенденцію залежності рівня

фінансової безпеки операційної діяльності більшості підприємств цієї групи (низького – інколи нормального) від їхньої господарської спеціалізації: ПрАТ «АДМ Іллічівськ», ПрАТ «Вінницький ОЖК», ПрАТ «Запорізький ОЖК», ПрАТ «Чернівецький ОЖК» є олійно-жировими підприємствами.

За період дослідження найбільш привабливими для поточних кредиторів з точки зору потенціалу своєчасності розрахунків були олійноекстракційні підприємства – ПрАТ «Запорізький ОЕЗ» та ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ». Демонструючи кількаразове перевищення величини та структури оборотних активів над поточними зобов'язаннями, означені олійноекстракційні підприємства відповідали ліквідності найвищого I ступеня і, відповідно, мали абсолютний рівень фінансової безпеки операційної діяльності. Проте слід зазначити, що у 2019 р. підприємство ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ» внаслідок негативних змін у практиці господарювання втратило безпечні позиції, стрімко опустившись до найбільш ризикових значень: ліквідності підприємства III ступеня та низького рівня фінансової безпеки.

Отримані результати ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат» засвідчили чітку тенденцію до погіршення показників ліквідності й платоспроможності. Упродовж 2013–2017 рр. підприємство перебувало в безпечних для поточних кредиторів межах, маючи ліквідність I–II ступеня і, відповідно, абсолютний – нормальний рівень фінансової безпеки операційної діяльності. Істотне погіршення значень базових коефіцієнтів (насамперед, проміжного коефіцієнта покриття) впродовж 2018–2019 рр. ознаменувалося значним зниженням ліквідності (до найнижчого III ступеня) і низьким рівнем фінансової безпеки.

З урахуванням взаємозумовленості ступенів фінансової стійкості поточної діяльності й ліквідності підприємств, а також їх безпосереднього впливу на рівень фінансової безпеки господарювання, авторами вперше розроблено матрицю діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємства (табл. 5).

Таблиця 5

Матриця діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємства

Показники	Ліквідність підприємства I ступеня	Ліквідність підприємства II ступеня	Ліквідність підприємства III ступеня
Фінансова стійкість I ступеня	Стан абсолютної фінансової безпеки	Стан високої фінансової безпеки	Стан прийнятної фінансової безпеки
Фінансова стійкість II ступеня	Стан високої фінансової безпеки	Стан нормальної фінансової безпеки	Стан задовільної фінансової безпеки
Фінансова стійкість III ступеня	Стан прийнятної фінансової безпеки	Стан задовільної фінансової безпеки	Стан низької фінансової безпеки

Джерело: побудовано авторами.

Залежно від співвідношення ступенів фінансової стійкості поточної діяльності й ліквідності підприємства виділяються квадранти, які відображають стан фінансової безпеки операційної діяльності підприємства.

За умови повної кореляції ступенів головних складників розробленої матриці, підприємство буде розташовуватися на цільовій лінії зміни станів: стан абсолютної фінансової безпеки (фінансова стійкість I ступеня), стан нормальної фінансової безпеки (фінансова стійкість II ступеня), стан низької фінансової безпеки (фінансова стійкість III ступеня).

Поєднання різних ступенів фінансової стійкості й ліквідності і, відповідно, різних рівнів фінансової безпеки, зумовлюють сукупність станів фінансової безпеки операційної діяльності підприємства:

- стан високої фінансової безпеки (фінансова стійкість I ступеня – ліквідність II ступеня; фінансова стійкість II ступеня – ліквідність I ступеня);
- стан прийнятної фінансової безпеки (фінансова стійкість I ступеня – ліквідність III ступеня; фінансова стійкість III ступеня – ліквідність I ступеня);
- стан задовільної фінансової безпеки (фінансова стійкість III ступеня – ліквідність II ступеня; фінансова стійкість II ступеня – ліквідність III ступеня).

Апробація запропонованої матриці діагностики надала можливість оцінити динаміку стану фінансової безпеки операційної діяльності обраної групи підприємств олійно-жирової галузі (табл. 6).

Таблиця 6

Результати діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі за 2013–2019 рр.

Підприємства	Стан фінансової безпеки на кінець року:						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ПрАТ «АДМ Іллічівськ»	НФБ	ЗФБ	НФБ	НЗФБ			
ПрАТ «Вінницький ОЖК»	ЗФБ	НЗФБ					
ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ»	ВФБ		ПФБ			ВФБ	х
ПрАТ «Запорізький ОЕЗ»	х	х	х	АФБ	ПФБ		АФБ
ПрАТ «Запорізький ОЖК»	ЗФБ						
ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ»	АФБ						НЗФБ
ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат»	НФБ	АФБ		НФБ	ВФБ	ЗФБ	НЗФБ
ПрАТ «Пологівський ОЕЗ»	НЗФБ					ЗФБ	НЗФБ
ПрАТ «Чернівецький ОЖК»	ЗФБ	НЗФБ	ЗФБ		НЗФБ		

Умовні позначення: АФБ – стан абсолютної фінансової безпеки, ВФБ – стан високої фінансової безпеки, НФБ – стан нормальної фінансової безпеки, ПФБ – стан прийнятної фінансової безпеки, ЗФБ – стан задовільної фінансової безпеки, НЗФБ – стан низької фінансової безпеки, х – інформація відсутня.

Джерело: визначено авторами.

Унаслідок поєднання невисоких показників ступенів фінансової стійкості й ліквідності, що супроводжувалося низьким рівнем фінансової безпеки, ПрАТ «Вінницький ОЖК», ПрАТ «Запорізький ОЖК», ПрАТ «Пологівський ОЕЗ», ПрАТ «Чернівецький ОЖК» упродовж 2013–2019 рр. очікувано перебувало переважно в стані низької, інколи задовільної фінансової безпеки поточної діяльності. Не можна не помітити, що три чверті суб'єктів господарювання цієї умовної групи – олійно-жирові підприємства.

Кумулятивним відображенням негативних тенденцій із фінансуванням господарської діяльності є зміни стану фінансової безпеки ПрАТ «АДМ Іллічівськ», ПрАТ «Кропивницький ОЕЗ», ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат». Перебуваючи тривалий період в стані абсолютної – високої – нормальної фінансової безпеки, у другій половині періоду дослідження означені підприємства перемістилися спочатку в квадрант стану задовільної, а потім і низької фінансової безпеки операційної діяльності.

Закономірними можна вважати і результати ПрАТ з іноземними інвестиціями «Дніпропетровський ОЕЗ» та ПрАТ «Запорізький ОЕЗ». Маючи показники фінансової стійкості й ліквідності переважно I–II ступенів і, відповідно, абсолютний – нормальний рівень фінансової безпеки, ці олійноекстракційні підприємства упродовж періоду дослідження перебували в квадрантах з безпечним станом фінансової безпеки (абсолютним – високим – прийнятним).

Висновки. У сучасних економічних умовах одними із найактуальніших аспектів функціонування суб'єктів господарювання є проблеми забезпечення їхньої фінансової безпеки. Особливої значущості ці питання набувають для підприємств олійно-жирової галузі, яка відіграє важливу роль в економіці країни і, особливо у зовнішньоекономічній діяльності.

Розробка ефективної системи забезпечення фінансової безпеки операційної діяльності підприємств стає не тільки запорукою досягнення належного фінансового стану та необхідною умовою високої результативності діяльності, а й важливою передумовою їх стійкого зростання в майбутньому.

Серед ключових питань управління фінансовою безпекою суб'єктів господарювання чільне місце належить формуванню методичного інструментарію її оцінювання, який би відповідав найсучаснішим вимогам до економічної діагностики: інформативності, зручності, системності й комплексності.

Головними факторами впливу на стан фінансової безпеки операційної діяльності підприємств, безумовно, є фінансова стійкість і ліквідність підприємства. Зважаючи на надважливість ефективності управління фінансуванням поточної діяльності підприємства, в основу розроблених моделей покладено основні чинники цього процесу: по-перше, пріоритетність джерел фінансування матеріальної частини оборотних активів (для моделі оцінювання ступеня фінансової стійкості операційної діяльності, розробленої на основі багаторівневої схеми джерел покриття потреб підприємства в

оборотних активах для формування запасів); по-друге, достатність обсягів і структури оборотних активів для погашення поточних зобов'язань (для моделі оцінювання ступеня ліквідності підприємства, розробленої на основі авторської триступеневої шкали індикативних значень показників ліквідності й платоспроможності залежно від ступеня їх наближеності до нормативу). Запропонована на основі їх взаємовпливу матриця діагностики стану фінансової безпеки операційної діяльності дозволила оцінити динаміку стану фінансової безпеки поточної діяльності підприємств олійно-жирової галузі, визначивши ступінь безпечності їх функціонування.

Результати апробації запропонованої системи оцінювання фінансової безпеки операційної діяльності підприємства, на думку авторів, є відображенням ефективності практики управління фінансуванням поточної діяльності підприємств олійно-жирової галузі, а також інформативним інструментарієм факторного аналізу в процесі управління їх загальною фінансовою безпекою. Саме питанням оцінювання впливу фінансової безпеки операційної діяльності на загальний стан фінансової безпеки підприємств будуть присвячені майбутні наукові дослідження авторів.

Список використаних джерел

1. Індеси промислової продукції за видами діяльності за 2013–2020 роки. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Експорт з України олійно-жирової продукції. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром». URL: <https://ukroilprom.org.ua/news/eksport-z-ukrayny-oliyno-zhyrovoy-produktsiy-253>.
3. Експорт у 2020 році. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром». URL: <https://ukroilprom.org.ua/news/eksport-u-2020-rotsi-242>.
4. Лояніч Г. С., Химич Ю. О. Розвиток ринку олієжирової продукції в Україні. *Агросвіт*. 2016. № 1–2. С. 37–40.
5. Бойко О. С., Гейко Л. М. Сучасний стан підприємств олійно-жирової промисловості України. *Економічний простір*. 2020. № 157. С. 32–37.
6. Власенко І., Семко Т. Олійно-жирова галузь України: виклики та потенціал розвитку. *Товари і ринки*. 2019. № 3. С. 50–59. [https://doi.org/10.31617/tr.knute.2019\(31\)05](https://doi.org/10.31617/tr.knute.2019(31)05).
7. Онищенко О. В., Куренна О. О., Крикуненко А. С. Інноваційні шляхи розвитку олійно-жирової галузі. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 114–122.
8. Новойтенко І. В., Шишута Ю. М. Важелі впливу на економічну стабільність олійно-жирових підприємств в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 15. С. 53–56.
9. Жадан Ю. В. Класифікація ризиків олійно-жирових підприємств України. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 16. С. 68–74.
10. Терлецька Ю. О., Блауш Л. С., Терентяк Д. П. Формування концепції розвитку підприємства на засадах ситуаційного управління. *Молодий вчений*. 2020. № 1 (77). С. 265–269. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-58>.

11. Терлецька Ю. О., Балан А. А., Кузьмук Н. Я. Інноваційні технології як елемент антикризового управління підприємствами олійно-жирового комплексу в умовах економічної нестабільності. *Молодий вчений*. 2019. Вип. 2(66). С. 647–650. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-136>.
12. Delas V., Nosova E., Yafinovich O. Financial security of enterprises. *Procedia economics and finance*. 2015. No. 27. Pp. 248–266. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00998-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00998-3).
13. Ganushchak T. Dynamics of development of financial safety of the enterprise as a complex economic security of the state. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3. No. 4. Pp. 32–37. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-32-37>.
14. Rushchyshyn N., Nikonenko U., Kostak Z. Formation of financial security of the enterprise based on strategic planning. *Baltic journal of economic studies*. 2017. Vol. 3. No. 4. Pp. 231–233. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-231-237>.
15. Kozachenko A. Financial sustainability of the enterprise: features of recognition and strategy of providing in modern condition. *Slovak international scientific journal*. 2020. No. 3. Pp. 23–30.
16. Britchenko I., Bohomolova N., Kravchenko O., Pinchuk S. Assessment of the determinants of financial security of railways in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 4. No. 27. Pp. 270–281. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i27.154109>.
17. Ramskyi A., Solonko A. Mechanism of formation of financial security of an enterprise. *European scientific journal of economic and financial innovation European association of economists*. 2018. No. 1. Pp. 14–20. <https://doi.org/10.32750/2018-0102>.
18. Pera J. An enterprise's financial stability and its sustainable growth. A risk-based perspective. *International entrepreneurship review*. 2017. Vol. 3. No. 2. Pp. 49–62. <https://doi.org/10.15678/PM.2017.0302.04>.
19. Gonchar O., Khachatryan V., Ostapchuk O., Bitiy A. Financial security assessment in enterprise potential management. *Studies of Applied Economics*. 2020. Vol. 38. No. 4. <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.4026>.
20. Stashchuk O., Shmatkovska T., Dziamulych M., Nikolaeva A., Mostovenko N., Zabedyuk M., Ishchuk L. Assessment of joint stock companies finance security risks in Ukraine. *Accounting*. 2020. No. 6. Pp. 1181–1192. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2020.9.009>.
21. Kharchuk T. V., Kredisov V. A., Melnik V. V., Purdenko O. A. Improved methods of evaluation of financial security for companies in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 1. No. 32. Pp. 213–222. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200300>.
22. Sosnovska O., Zhytar M. Financial architecture as the base of the financial safety of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*. 2018. Vol. 4. No. 4. Pp. 334–340. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-4-334-340>.

23. Nguyen V. C., Nguyen T. N. L. Financial security of Vietnamese businesses and its influencing factors. *Journal of Asian finance, economics and business*. 2020. Vol. 7. Is. 2. Pp. 75–87. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no2.75>.

24. Mbatha N., Ngibe M. Factors affecting financial stability of small and medium enterprises: a case study of emerging markets. *Risk governance & control: financial markets & institutions*. 2017. Vol. 7. Is. 1. Pp. 7–17. <https://doi.org/10.22495/rgcv7i1art1>.

25. Safargaliev E. Indicators of financial security of small and medium enterprises. *Revista San Gregorio*. 2019. No. 34. Pp. 82–88. <https://doi.org/10.36097/rsan.v0i34.1166>.

26. Hryhoruk P., Khrushch N., Grygoruk S. Model for assessment of the financial security level of the enterprise based of the desirability scale. *SHS Web of Conference*. 2019. No. 65. 03005. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196503005>.

27. Kondratenko N. O., Doroshenko H. O., Ternova I. A., Babych S. N., Dorosheko O. G. Organizational and methodical provision of the financial and economic security management of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 1. No. 32. Pp. 129–137. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200301>.

28. Sylkin O., Kryshtanovych M., Bekh Y., Riabeka O. Methodology of forming model for assessing the level financial security. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*. 2020. Vol. 42. No. 3. Pp. 391–398. <https://doi.org/10.15544/mts.2020.39>.

29. Dokiienko L., Hrynyuk N., Lapko O., Kramarev H. Financial security diagnostics tools for corporate enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. Vol. 3. No. 34. Pp. 184–194. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215477>.

30. Dokiienko L. Diagnosis of financial security level as the main tool of financial strategy development of oil-extraction companies. *Economic bulletin of national technical university of Ukraine “Kyiv polytechnic institute”*. 2020. No. 17. Pp. 194–206. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216335>.

31. Рейтинги виробників олії у 2020 році. Офіційний сайт асоціації «Укроліяпром». URL: <https://ukroilprom.org.ua/news/reytyngy-vyrobnnykiv-olii-u-2020-rotsi-246>.

32. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «АДМ Іллічівськ». URL: <https://www.smida.gov.ua/db/prof/32790234>.

33. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». URL: <http://vmzhk.vioil.com/reports.html>.

34. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Запорізький олійноекстракційний завод». URL: <https://zmez.com.ua/#svedeniya>.

35. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Запорізький оліяжиркомбінат». URL: <http://zmgek.com.ua/index.php?vid=finance>.

36. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Кропивницький олійноекстракційний завод». URL:

<http://kirovogradoliya.pat.ua/documents/protokoli-zboriv>.

37. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Ніжинський жиркомбінат». URL: <http://www.ngk.net.ua/info.php?page=finresultsallyears>.

38. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Пологівський олійноекстракційний завод». URL: <https://www.smida.gov.ua/db/prof/00384147>, <https://mezpology.zp.ua>.

39. Офіційна фінансова звітність ПрАТ «Чернівецький олійно-жировий комбінат». URL: <http://chmzhk.vioil.com/reports.html>.

References

1. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2021), Indices of industrial products by type of activity for 2013–2020, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

2. The official site of the Association “Ukroliaprom” (2021), Exports from Ukraine oil-and-fat products, available at: <https://ukroilprom.org.ua/news/eksport-z-ukrayny-oliyno-zhyrovoy-produktsiy-253>.

3. The official site of the Association “Ukroliaprom” (2021), Export in 2020, available at: <https://ukroilprom.org.ua/news/eksport-u-2020-rotsi-242>.

4. Loyanich, H. and Khymych, Y. (2016), The development of the market of oil and fat products in Ukraine. *AgroSvit*, no. 1–2, pp. 37–40.

5. Boiko, O. and Geiko, L. (2020), Current state of oil and fat industry enterprises of Ukraine. *Economic space*, no. 157, pp. 32–37.

6. Vlasenko, I. and Semko, T. (2019), Oil and fat industry of Ukraine: challenges and development potential. *Goods and markets*, no. 3, pp. 50–59. [https://doi.org/10.31617/tr.knute.2019\(31\)05](https://doi.org/10.31617/tr.knute.2019(31)05).

7. Onyshhenko, O. V., Kurenna, O. O. and Krykunenko, A. S. (2018), Innovative ways of development of oil and fat industry. *Modern economics*, no. 7, pp. 114–122.

8. Novoitenko, I. and Shyshuta, Y. (2017), Levers of influence on the economic stability of oil and fat enterprises in Ukraine. *Investments: practice and experience*, no. 15, pp. 53–56.

9. Zhadan, Y. V. (2017), Risk classification of oil and fat enterprises of Ukraine. *Black Sea economic studies*, vol. 16, pp. 68–74.

10. Terletska, Y., Blaush, L. and Terentyak, D. (2020), Formation of enterprise development conception situation management. *Young scientist*, no. 1(77), pp. 265–269. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-1-77-58>.

11. Terletska, Y., Balan, A. and Kuzmuk, N. (2019), Innovative technologies as an element of crisis management of an oil and fat complex of the entities in the conditions of economic instability. *Young scientist*, no. 2(66), pp. 647–650. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-2-66-136>.

12. Delas, V., Nosova, E. and Yafinovych, O. (2015), Financial security of enterprises. *Procedia economics and finance*, no. 27, pp. 248–266. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00998-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00998-3).

13. Ganushchak, T. (2017), Dynamics of development of financial safety of the enterprise as a complex economic security of the state. *Baltic journal of economic studies*, vol. 3, no. 4, pp. 32–37. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-32-37>.
14. Rushchyshyn, N., Nikonenko, U. and Kostak, Z. (2017), Formation of financial security of the enterprise based on strategic planning. *Baltic journal of economic studies*, vol. 3, no. 4, pp. 231–233. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2017-3-4-231-237>.
15. Kozachenko, A. (2020), Financial sustainability of the enterprise: features of recognition and strategy of providing in modern condition. *Slovak international scientific journal*, no. 3, pp. 23–30.
16. Britchenko, I., Bohomolova, N., Kravchenko, O. and Pinchuk, S. (2018), Assessment of the determinants of financial security of railways in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 4, no. 27, pp. 270–281. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v4i27.154109>.
17. Ramskyi, A. and Solonko, A. (2018), Mechanism of formation of financial security of an enterprise. *European scientific journal of economic and financial innovation European association of economists*, no. 1, pp. 14–20. <https://doi.org/10.32750/2018-0102>.
18. Pera, J. (2017), An enterprise's financial stability and its sustainable growth. A risk-based perspective. *International entrepreneurship review*, vol. 3, no. 2, pp. 49–62. <https://doi.org/10.15678/PM.2017.0302.04>.
19. Gonchar, O., Khachatryan, V., Ostapchuk, O. and Bitiy, A. (2020), Financial security assessment in enterprise potential management. *Studies of applied economics*, vol. 38, no. 4. <https://doi.org/10.25115/eea.v38i4.4026>.
20. Stashchuk, O., Shmatkovska, T., Dziamulych, M., Nikolaeva, A., Mostovenko, N., Zabedyuk, M. and Ishchuk, L. (2020), Assessment of joint stock companies finance security risks in Ukraine. *Accounting*, no. 6, pp. 1181–1192. <https://doi.org/10.5267/j.ac.2020.9.009>.
21. Kharchuk, T. V., Kredisov, V. A., Melnik, V. V. and Purdenko, O. A. (2020), Improved methods of evaluation of financial security for companies in Ukraine. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 1, no. 32, pp. 213–222. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200300>.
22. Sosnovska, O. and Zhytar, M. (2018), Financial architecture as the base of the financial safety of the enterprise. *Baltic journal of economic studies*, vol. 4, no. 4, pp. 334–340. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-4-334-340>.
23. Nguyen, V. C. and Nguyen, T. N. L. (2020), Financial security of Vietnamese businesses and its influencing factors. *Journal of Asian finance, economics and business*, vol. 7, is. 2, pp. 75–87. <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no2.75>.
24. Mbatha, N. and Ngibe, M. (2017), Factors affecting financial stability of small and medium enterprises: a case study of emerging markets. *Risk governance & control: financial markets & institutions*, vol. 7, is. 1, pp. 7–17. <https://doi.org/10.22495/rgcv7i1art1>.

25. Safargaliev, E. (2019), Indicators of financial security of small and medium enterprises. *Revista San Gregorio*, no. 34, pp. 82–88. <https://doi.org/10.36097/rsan.v0i34.1166>.

26. Hryhoruk, P., Khrushch, N. and Grygoruk, S. (2019), Model for assessment of the financial security level of the enterprise based of the desirability scale. *SHS Web of Conferences*, no. 65, 03005. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20196503005>.

27. Kondratenko, N. O., Doroshenko, H. O., Ternova, I. A., Babych, S. N. and Dorosheko, O. G. (2020), Organizational and methodical provision of the financial and economic security management of the enterprise. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 1, no. 32, pp. 129–137. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v1i32.200301>.

28. Sylkin, O., Kryshtanovych, M., Bekh, Y. and Riabeka, O. (2020), Methodology of forming model for assessing the level financial security. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, vol. 42, no. 3, pp. 391–398. <https://doi.org/10.15544/mts.2020.39>.

29. Dokiienko, L., Hrynyuk, N., Lapko, O. and Kramarev, H. (2020), Financial security diagnostics tools for corporate enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 3, no. 34, pp. 184–194. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i34.215477>.

30. Dokiienko, L. (2020), Diagnosis of financial security level as the main tool of financial strategy development of oil-extraction companies. *Economic bulletin of national technical university of Ukraine “Kyiv polytechnic institute”*, no. 17, pp. 194–206. <https://doi.org/10.20535/2307-5651.17.2020.216335>.

31. The official site of the Association “Ukroliaprom” (2021), Ratings of oil producers in 2020, available at: <https://ukroilprom.org.ua/news/retyngy-vyrobnykiv-oliy-u-2020-rotsi-246>.

32. The official site of Stock market infrastructure development agency of Ukraine (2021), Official financial statements of PJSC “ADM Illichivsk”, available at: <https://www.smida.gov.ua/db/prof/32790234>.

33. The official site of PJSC “Vinnitsa Oil Seeds Crushing Factory” (2021), Official financial statements, available at: <http://vmzhk.vioil.com/reports.html>.

34. The official site of “Zaporizhzhya Oil-Extraction Plant” (2021), Official financial statements, available at: <https://zmez.com.ua/#svedeniya>.

35. The official site of PJSC “Zaporizhzhya oil and fat factory” (2021), Official financial statements, available at: <http://zmgk.com.ua/index.php?vid=finance>.

36. The official site of PJSC “Kropyvnytskyi OEP” (2021), Official financial statements, available at: <http://kirovogradoliya.pat.ua/documents/protokoli-zboriv>.

37. The official site of PJSC “Nizhynsky Zhyrcombinat” (2021), Official financial statements, available at: <http://www.ngk.net.ua/info.php?page=finresultsallyears>.

38. The official site of PJSC “Pology Oil-Extraction Plant” (2021), Official financial statements, available at: <https://www.smida.gov.ua/db/prof/00384147>, <https://mezpology.zp.ua>.

39. The official site of PrJSC “Chernivtsi Oil Seeds Crushing Factory” (2021), Official financial statements, available at: <http://chmzhk.vioil.com/reports.html>.

Citation:

Стиль – ДСТУ:

Докієнко Л., Гринюк Н., Наконечна О., Михайлик О. Система оцінювання фінансової безпеки операційної діяльності підприємств олійно-жирової галузі. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7. No. 4. Pp. 138–159. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.08>.

Style – APA:

Dokiienko, L., Hrynyuk, N., Nakonechna, O. and Mykhailik, O. (2021), System for evaluation of financial security of operational activity of oil-and-fat industry enterprises. *Agricultural and Resource Economics*, vol. 7, no. 4, pp. 138–159. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.04.08>.